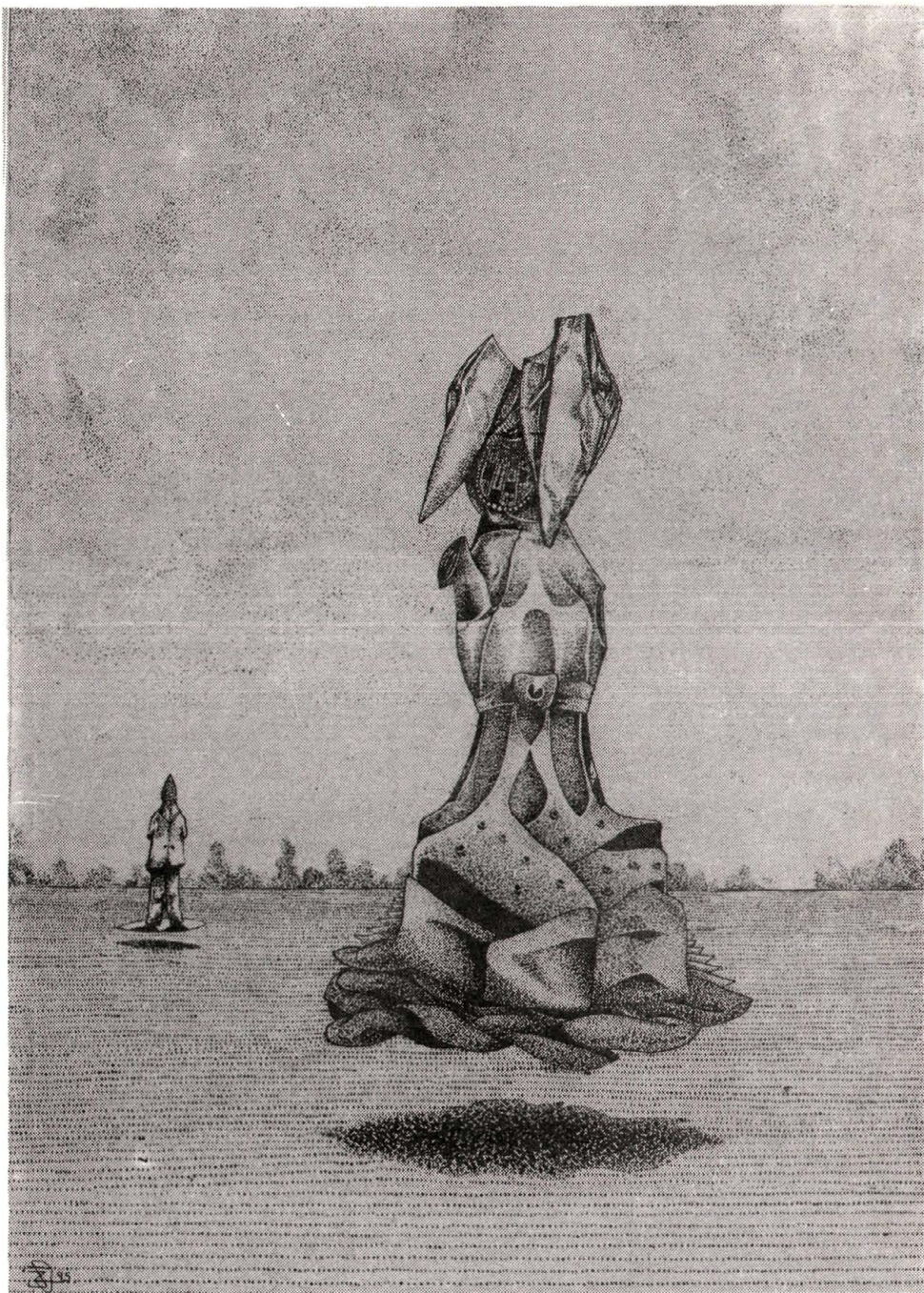

könyv
könyvtár
könyvtáros

1996
június

KÖNYV, KÖNYVTÁR, KÖNYVTÁROS

1996. június

Tartalom

Könyvtárpolitika

Hazai összefogás, európai együttműködés	3
Rónai Iván: Köszöntő	3
Nagy László: Milyen stációkat kell bejárnia... ..	5
Mader Béla: Helyi és regionális könyvtári rendszerek... ..	11
Bobokné dr. Belányi Beáta: Változás-stabilitás... ..	18
Fogarassy Miklós: Észrevételek... ..	22

*

Fókuszban a könyvtár – pályázati felhívás	25
---	----

*

Ambrus Zoltán: A változás, a stabilitás, a túlélés dilemmái	34
Az Országos Könyvtárügyi Tanács ügyrendje	38
Az Országos Könyvtárügyi Tanács tagjai	40

Műhelykérdések

Neményi László: Mi lesz veled, közkönyvtár?	41
--	----

Fórum

Egy komoly(talan)nak látszó tünődés	48
Balogh Mihály: Visszatekintés egy boldog emlékezetű pályázatra	49
A Könyvtári és Informatikai Kamara hírei	53
Hírlevél a Magyar Könyvtárosok Egyesülete tagjaihoz	55

Lapunk e számában Pál Mária festő rajzai (borító II., 9., 12., 15., 17., 19., 23. és 35. oldalak), valamint Számel János grafikus tusrajzai (43., 46., 52. old. és borító III.) szerepelnek.

From the contents

Hungarian alliance, European cooperation. Conference in Nyíregyháza, on May 2–4, 1966. The papers of *Iván Rónai*, *László Nagy*, *Béla Mader*, *Zoltán Ambrus*, *Beáta Bobok Belányi* and *Miklós Fogarassy* (3–34); *László Neményi*: What will be the fate of public libraries? (41).

Cikkeink szerzői

Ambrus Zoltán, a Békéscsabai Megyei Könyvtár igazgatója; *Balogh Mihály*, a kunszentmiklósi Baksay Sándor Gimnázium könyvtárostánára; *Bobokné Belányi Beáta*, az ELTE könyvtártanszék oktatója; *Fogarassy Miklós*, az OSZK KMK főmunkatársa; *Mader Béla*, a JATE Központi Könyvtárának főigazgatója; *Nagy László*, a Nyíregyházi Megyei és Városi Könyvtár igazgatója; *Neményi László*, a Székesfehérvári Városi Könyvtár igazgatója

Szerkesztőbizottság:
Domsa Károlyné elnök

Csaba Gabriella, Maurer Péter, Poprády Géza, Tóthné Környei Márta

Szerkeszti:
Vajda Kornél

A szerkesztőség címe: 1054 Bp., Hold u. 6. – Telefon: 153-3763

Közreadja: a Könyvtári és Informatikai Kamara, a Magyar Könyvtárosok Egyesülete, a Művelődési és Közoktatási Minisztérium, az Országos Pedagógiai Könyvtár és Múzeum, az Országos Széchényi Könyvtár

Felelős kiadó: **Poprády Géza**, az Országos Széchényi Könyvtár főigazgatója

Készült az OSZK Nyomdaüzemében

Felelős vezető: **Burány Tamás**

Terjedelem: 5,7 A/5 kiadói ív. Munkaszám: 96.160

Lapunk megjelenéséhez támogatást kaptunk a Nemzeti Kulturális Alaptól

Terjeszti az Országos Széchényi Könyvtár

Előfizetési díj 1 évre 2400 forint. Egy szám ára 200 forint

HU-ISSN 1216-6804

Hazai összefogás, európai együttműködés

A fenti címmel rendezett a Magyar Könyvtárosok Egyesülete Elnöksége, Társadalomtudományi Szekciója, a Közkönyvtári Egylet, az MKE Szabolcs-Szatmár-Bereg Megyei Területi Szervezete, a „Nyíregyháza Szakirodalmi Ellátásáért” Alapítvány és a Móricz Zsigmond Megyei és Városi Könyvtár – a millettcentenáriumi rendezvények és a Móricz Zsigmond Könyvtár új épülete átadásának 20. évfordulója alkalmából – országos könyvtárszakmai konferenciát.

Meg kell mindjárt előljáróban jegyeznünk, hogy a konferencia – ezt érezték a jelenlévők mindahányan, láthatják a konferencia anyagát e lapszámunkban olvasók – a nagy, az igazi, a később számtalanszor emlegetendő konferenciák közé tartozott. Nemcsak a nagy emberek, szakmánk legokosabbjainak látványos és szédítő felvonulása volt, nemcsak arról tett tanúságot, hogy milyen – igazán európai – szinten képes ez a szakma megfogalmazni azt, amit csak ő foglalhat szavakba, hanem elsősorban arról, hogy ez a szakma felnőtt a feladataihoz, lát mindent, amit látnia kell (és lehet), egységes is, ám korántsem homogén, gazdagon tagolt is, ám éppen nem antagonisztikus szerkezetű, ötletekben nílusi áradású, ám matter of fact is szinte már a kicsinyességig. Sajnos lapunk csak a nagy előadások legnagyobbjait sorjáztathatja (egyet, dr. Kokas Károlyét, így is csak a Könyvtári Figyelőben olvashatják majd az érdeklődők), a korreferátumok és hozzászólások garmadáját el kellett hagynia. (Szerencsére remény van rá, hogy könyvformában megjelenik majd az egész konferencia anyaga.) A közölt előadásokból is világosan felmérhető azonban, miről és hogyan esett szó Nyíregyházán. Bizonyos, hogy sokáig, igen sokáig hivatkozott írások lesznek ezek, de egyúttal nyitva is hagynak egy csomó kérdést: nemcsak ízlésbelieket, azt, hogy valakinek a legszakmaibb szakmai megközelítések tetszenek-e, avagy az olyan filozófiai traktátusok, mint Bobok Beáé, de azt is, hogy mi lesz e tengersok tudásból, ismeretből, zsenialitásból: beépül, beépülhet-e a szakma mindennapjaiba, vagy ragyogó álom marad, a szellem tündérajátéka a gyarló valóság fölött.

Köszöntő

Kedves kollégák, hölgyeim és uraim!

Nagy megtiszteltetés számomra, hogy megnyithatom ezt az országos könyvtárszakmai konferenciát.

Fontos téma ami az elkövetkező napokban terítékre kerül, mivel nehéz idők járnak a gazdaságra, és ez nagymértékben kihat a *kultúrára* és a könyvtári szakmára is. Egy 1996. márciusi elemzés szerint:

„A kultúra támogatásának reálértéke *a felére* csökkent. Ezt némileg ellen-súlyozza az, hogy itt növekvő arányban vett át korábban állami feladatokat a vállalkozói szféra, de az esetek nagy részében itt is felmerül a támogatás igénye.

Az államháztartás vázolt mérvű kivonulása a kultúrából felmérhetetlen társadalmi kárt okozhat.”

A könyvtárakban dolgozók mindannyian számtalan példát hozhatnának fel az intézményeik elszegényedésére, már-már ellehetetlenülésére, a könyvtári feladatok törvényekben, rendeletekben szabályozott módon való teljesíthetetlenségére.

Sajnos, az elkövetkező három évben sem számíthatunk arra, hogy megnyugtatóan rendeződnek finanszírozási problémáink.

Az államháztartási reform kapcsán célként fogalmazódott meg a közvetlen állami tehervállalás csökkentése, külső (nem költségvetési) források fokozott bevonása. Ugyanakkor – talán némi reményt jelenthet a könyvtárügy számára – hogy egyes stratégiaileg fontos kulturális területek nagyobb fejlesztési támogatásban részesülhetnek.

Az említett tanulmány a kulturális kiadások arányának megőrzését (az államháztartáson belüli részarány 1,1%) prognosztizálja, ami nominálértékben 12% növekedést jelent. Mivel ez elmarad a várható infláció növekedési mértékétől, újabb reálérték-vesztés következik be.

Ezért valószínű, hogy a költségvetési körből ki kell emelni egyes intézményeket, illetve azok egyes részeit és vállalkozássá, vagy egyéb profit-orientált, vagy non-profit módon működő szervezetté kell *átalakítani*. Ezek állami támogatását pedig *pályázati alapon* lehet megoldani.

Meg kell vizsgálni, hogy mely területeken lehet az eddigi ingyenes szolgáltatást *tértítésessé* alakítani, a díjakat a ráfordításokhoz közelíteni.

Az elmondottaknak a könyvtárügyre vonatkozó implikációi az alábbiak:

Várhatóan a nemzeti kulturális intézmények – adott esetben a *nemzeti könyvtár* működési kiadásainak *reálérték-megőrzése* biztosítható központi állami forrásokból. Ugyanakkor ezeknél az intézményeknél meg kell vizsgálni az állami támogatás költséghatékony felhasználását, meg kell határozni a feladatköröket és az ezekhez szükséges létszámot stb.

Az *önkormányzati könyvtárak* esetén a támogatások átlagos mértékű (12%) növekedése feltételezhető, amit csak úgy lehet elérni, ha sikerül az ehhez szükséges normatív állami támogatás jelenlegi arányát biztosítani. Az állománybeszerzés segítségére szeretnénk bevezetni a *matching fund* módszert.

A *felsőoktatási könyvtárak* sorsa jelenleg az egyetemi autonómia kontextusában vetődik fel, és fel kell hívnunk a gazdasági, politikai döntéshozók figyelmét arra, hogy ezen könyvtárak ügye szorosan kapcsolódik az egész magyar könyvtári rendszerhez, hasonlóan az egyéb fenntartók által működtetett szakkönyvtárakhoz.

És ezzel el is érkezünk a konferencia témájához: a hazai összefogáshoz. A jól működő könyvtári rendszerhez törvényi keretek is kellenek, de leginkább rendszer kell, amely az összefogáson, együttműködésen alapul. És az összefogás, együttműködés *nem csak a könyvtárak között* értendő.

Együttműködés kell a kiadókkal pl. a *kötelempéldány* szolgáltatása ügyében. Ugyancsak szükség van az együttműködésre a magyar könyvtárak *címleírásainak* biztosítására a könyvtárak számára. CIP-ként a könyvbe nyomtatva, vagy elektronikus hozzáférést biztosítva egy központi számítógépen.

Összefogásra van szükség az egész társadalommal, hogy megértessük a döntéshozókkal, a könyvtárakra szükség van, és a jövő információs társadalmában – ugyan más tevékenységekkel kiegészülve, de ugyancsak meghatározó jelentőségű lesz a könyvtár.

Az április elején meghirdetett pályázat a könyvtári rendszer stratégiájának kidolgozására részben ezt a célt is szolgálja: ráirányítani a figyelmet a könyvtárakra és ráébreszteni a döntéshozókat, hogy a könyvtárügy stratégiailag fontos kulturális terület, ami nagyobb fejlesztési támogatásban részesülhet.

Ma és holnap bizonyára érdekes és hasznos vitákban vehetünk részt. Ezért köszönetemet fejezem ki a szervezőknek és támogatóknak, és sok sikert kívánok a konferenciához.

Rónai Iván

Milyen stációkat kell bejárnia egy könyvtárnak, hogy képessé váljon a hazai és nemzetközi kooperációra?

Tisztelt Konferencia! Kedves Kolléganők, Kollégák!

Engedjék meg, hogy mondandómat, mint az egyik rendező szerv képviselője kezdjem. Megtisztelő, hogy itt, Nyíregyházán rendezhetjük meg ezt a szakmai tanácskozást.

Kedves Kollégák!

Gondolataimat, átélt tapasztalataim alapján, mintegy vitára inspiráló esettanulmányként szeretném megosztani Önökkel. Az utóbbi hat évben három különböző könyvtárban dolgoztam. Ezekben a könyvtárakban nagymértékben eltérő könyvtári tradíciókat, könyvtárosi presztízseket, szokásrendet tapasztaltam. Eltérő az állományszerkezet, eltérőek a feldolgozási, könyvtárkezelési és -technológiai eljárások és gyakorlatok. Három különböző fenntartó, erősen eltérő feladatrendszer. Nem utolsósorban eltérő olvasói, könyvtárhasználói közeg, használói és szolgáltatási gyakorlat.

Gondolom, sok más tapasztalással együtt – többek között a folyamatos oktatói tevékenység, a külföldi tapasztalatok – de főként az előbb említett sokszínű mindennapi közvetlen végrehajtói és/vagy vezetői munka alapján könyvtárképem folyamatosan változott.

Szemléletünk az utóbbi években úgy alakult, hogy hajlamosak vagyunk a könyvtár tárgyiasult dologi oldalát előtérbe helyezni, nevezetesen:

- a könyveket, pontosabban a sokszínű információhordozó-közeget,
- a katalógusokat és az egyéb tájékoztatási eszközök sokaságát,
- no és a technikai berendezéseket.

Így központi mozzanatnak tekintjük

- a dokumentumállományt,
- jobb esetben az abból kinyerhető információkat,
- és nem utolsó sorban a korszerű informatikai eszközöket, főként a számítógépet.

Ha a könyvtár feladatrendszerét nézzük, a fenntartót és az olvasót, és természetesen a könyvtárost is feltétlenül a könyvtár funkcionális részének kell tekintenünk, pontosabban amire napjainkban jobban oda kell figyelnünk, az a

- fenntartói szándék,
- az olvasót a könyvtárba vezérlő célja,
- és a könyvtáros megújulási készsége.

A tárgyiasult dologi összetevőkön túl ezek alkotják napjainkban a könyvtár funkcionális rendszerét.

Az előbbiekből kitűnik, hogy a könyvtárosnak az olvasóval és a fenntartóval való kapcsolatát nem együttműködési, inkább működési problémának tekintem. Együttműködés az adott könyvtár környezetében/vel lehetséges.

A könyvtár környezetének tekintem azokat az intézményeket, így más könyvtárakat, melyekhez fűződő kapcsolata az adott könyvtárnak fontos, és a kapcsolat(ok)nak a megváltozását a könyvtár önmaga nem, csak a másik intézménnyel vagy intézményekkel közösen, azokkal együttműködve tudja befolyásolni.

A magyar nyelv nagyon színes és választékos. Az együttműködés és összefogás választékosabb szinonimájaként is használható, összefogásnak mondjuk az önkéntes szövetkezést is. A kooperációt inkább közgazdasági értelemben használjuk, lényege összehangolt tevékenység, tartós termelési kapcsolat bizonyos termékek előállítására.

Van-e a könyvtárban olyan termék, amelynek előállítására, feldolgozására, felhasználására szövetkezhetnek a hazai könyvtárak és együttműködhetnek külföldi könyvtárakkal?

Mindannyian tudjuk, van – az információ.

A könyvtár érdekes „információs mikrokozmosz”, mivel rendszerszerűen része a könyvtárnak az információ mindhárom mozgásminősége. A könyvtárban az információ jelen van az információs tevékenységek termékeként, eszközöként és tárgyaként egyaránt, mégpedig

- az információ termelés-feldolgozás folyamatában termékként,
- az információfelhasználás folyamatában eszközként,
- az információszerzés-kezelés folyamatában tárgyként jelenik meg.

Véleményem szerint a könyvtárak érdemben együttműködhetnek mindezen a tevékenységi területeken, nevezetesen az

- információtermelés, információrögzítés, információfeldolgozás,
- információsokszorosítás, információtovábbítás, információellenőrzés,
- információtárolás, információfelhasználás, információfogyasztás és információmegszüntetés területén.

Mikor lehet e területeken kooperálni – közgazdasági értelemben?

Ha közel azonosan korszerű technológiával, közel azonosan korszerű eszközökkel és munkakultúrával dolgozunk, és lehetőség szerint csereszabatos termékeket állítunk elő. Ennek feltételrendszerét napjainkban az informatika alkalmazásával teremtjük meg.

Véleményem szerint az informatika könyvtári alkalmazása elengedhetetlenül szükséges feltétele a hazai és nemzetközi kooperációnak.

Így szerintem napjainkban első stáció: **technológiaváltás a könyvtárakban**, ami már önmagában is összefogást, együttműködést igényel és számos további keresztutat jelent.

Az informatika könyvtári bevezetését sokféleképpen kezdhethjük: az egyes munkafolyamatok gépi támogatásával, távadatátvitellel, egy-egy könyvtári feladat komplex automatizálásával, integrált rendszer bevezetésével, vagy mindezt vegyítve. A hogyanra sokféle recept, automatizálási ábécé létezik, mindenki ízlése szerint fűszerezeti, attól függően, hogy milyen eszközök állnak rendelkezésünkre – értem ez alatt az erőforrásokat, de az eljárásokat, normatívákat is, melyek segítségével feladatainkat és céljainkat konkretizáljuk. Tapasztalatom az, hogy a fejlesztésre felhasználható forrásokból sohasem lesz annyi, amennyi az elképzeléseink kivitelezéséhez elégséges. A könyvtár informatizálását (véleményem szerint) csak elkezdeni lehet, befejezni sohasem, mert mindig rájövünk valami jobb megoldásra, mindig finomabban működő keresőrendszert szeretnénk, mindig gyorsabban működő algoritmusokat, és így tovább...

Az együttműködés már a fejlesztéshez szükséges források biztosításával elképzelhető, és folytatható a megfelelő eszközpark és a programrendszerek kiválasztásában.

Hadd említsem itt a debreceni, a szegedi, a veszprémi és nyíregyházi példákat, amikről hallani fogunk, vagy a Fővárosi Szabó Ervin Könyvtár és a megyei könyvtárak együttműködését egy programrendszer kifejlesztésére. Az eszközök kapcsán szeretnék néhány szót szólni a ma még országosan is egyedi Szabolcs megyei együttműködésről.

Mindenki által ismert, hogy a közigazgatási rendszer változása lényegében felszámolta a megyei könyvtárak koordinációs feladataihoz társuló – korábban jogszabályokban biztosított – hatáskört. Visszautalva az előző gondolatokra, ha a megye könyvtárait a Móricz Zsigmond Könyvtár környezetének tekintjük – akikkel és akiknek fontos az egymás közötti kapcsolat minden információs tevékenységben – olyan együttműködési formát kellett keresnünk, aminek keretében a megyei szinten megfogalmazott informatikai program végrehajtásához szervezeti kereteket és további forrásokat tudunk biztosítani. Így jött létre 1993-ban a megyében működő 11 városi könyvtár összefogását reprezentáló „Szabolcs-Szatmár-Bereg Megyei Könyvtárak” Egyesülés. Közel 3 éves tevékenységünk eredményeként a megye nagyobb városainak könyvtáraiban biztosítani tudtuk a korszerű információkezelés eszközeit (faxokat, számítógépeket, modemeket) és a technológia bevetéséhez szükséges programrendszert.

Működő távadat-átviteli kapcsolat van az egyes tagintézmények között, melyhez fűződő további terveinkről a Könyvtári kis Híradóban olvashatnak. (Ezt csomagjukban megtalálják.)

A technológiaváltáshoz kapcsolódóan további együttműködési lehetőségek adódnak a várható megyei feladatokból, a könyvtárunkban használt, de még egyes moduljaiban fejlesztési stádiumban lévő SR Lib rendszer egyre szélesebb körű elterjedése miatt, valamint az ALEPH használói körbeli tagságunkból fakadóan.

A könyvtárak elektronizálása nagyon fontos feltétele a kooperációnak, de a **technológiaváltás** sikere és az együttműködési készség javítása szempontjából

egyaránt figyelmet kell fordítani a könyvtár szervezeti megújulására. Mint minden innováció, a technológiaváltás is csak akkor hatékony, ha a könyvtári szervezet teljes mértékben képes befogadni azt.

Tekintsük ezt egy másik stációnak. Itt is rengeteg az útkereszteződés. A szervezet racionalizálására is vannak ábécék, ezeket a vezérfonalakat használjuk, de a könyvtár rendszeralkotó elemei közül az utóbbi három miatt (emlékeztetésképpen):

- az adott könyvtárban dolgozó könyvtáros megújulási készsége,
- az adott fenntartói szándék,
- és az olvasót az adott könyvtárba vezető célja miatt

minden könyvtárnak egyedileg kell mérlegelnie, hogy az előbbieket figyelembe vevő rendeltetési, működésterületi és funkcionális elképzeléseinek megfelelően milyenné alakítja a szervezeti és működési rendjét.

Vegyük például a technológiaváltás és a menedzsment szervezeti kapcsolatát.

Kérdés: Ki menedzselje a könyvtári automatizálást?

Vizsgáljunk meg fővonalakban néhány lehetséges választ.

1. válasz: **a főnök, az igazgató** – tételezzük fel, hogy ért hozzá.
a döntés előnye

- döntési hatásköre van, felelőssége teljeskörű,
- rossz döntés esetén főként önmagát hibáztathatja, a buktatója
- nehéz találni a szervezetben olyan embert, aki meri vállalni és hatásosan el tudja játszani az opponensi szerepet, a hibák elkerülése érdekében,
- ezen a szinten végzetesek a rossz döntések, legalábbis a finanszírozás terén;

2. válasz: **specialista**
a döntés előnye:

- szétválasztható az irányítás és a szervezés kompetenciája,
- minden fázisban biztosítható az opponens,

hátránya:

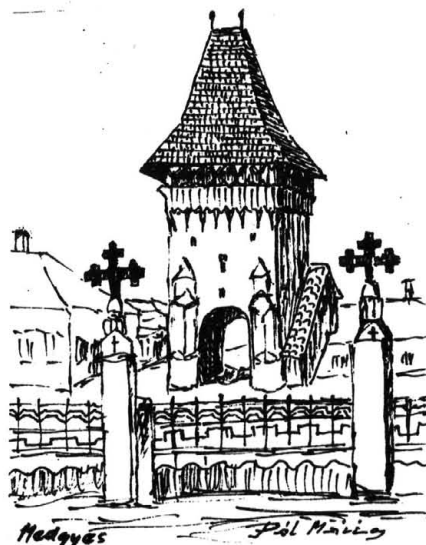
- a szervezőnek nincs illetékessége az adott könyvtári részlegen belül,
- kevesebb a felelőssége,
- a kollégák nem respektálják kellően,
- nincs hatásköre a változással szemben esetlegesen megnyilvánuló ellenérzések, ellenlépések kezeléséhez;

3. válasz: **igazgatóhelyettes**

- többlépcsős hierarchiában (intézmény, főosztály, osztály, csoport stb.) amennyiben megvan az a megkívánható informatikusi szakértelem, optimális megoldásnak tekinthető,
- van megfelelő hatáskör, biztosítható az opponens is;

4. válasz: **részlegvezető**

- kétszintes hierarchiában (intézmény, osztály) amelyben a részlegvezetőknek széles döntési jogkörük van, szintén optimálisnak tekinthető az előbbieik miatt.

Vegyünk egy másik példát.

Néhány vélemény az új technika és funkciók megjelenését a régiek lecserelésével köti össze. Ez így természetesen nem igaz. A könyvtártörténet számtalan példával igazolja, hogy a régi funkció egy adott közegben és feladatkörnyezetben tovább él, csak éppen megváltozó helyi értékekkel. A tradicionális könyvtáron belül az új funkciónak is biztosítani kell a szervezeti beillesztést. Ma már történelminek mondható példa erre a zeneműtárak, hangtárak, médiatárak kialakítása a könyvtárakban.

Az elmúlt években összeállítottam a könyvtárunkban folyó szakmai tevékenységek közel teljes kataszterét. Ezeket előbb két nagy tevékenységcsoportba soroltam, aszerint, hogy dominánsan

- az információhoz
- vagy hordozóközegéhez, a dokumentumhoz kapcsolódnak,

majd tovább-csoportosítottam, aszerint, hogy információ- illetve dokumentum feldolgozásához, szervezéshez, kezeléshez, tároláshoz, felhasználáshoz vagy szolgáltatáshoz kapcsolódik a tevékenység.

Kiderült, hogy a teljes könyvtári tevékenység több, mint háromnegyede a hagyományos technológiai feltételek között egy osztály keretében, az olvasószolgálatban történik és teljesen átfüzi a dokumentumhoz és információhoz kapcsolódó tevékenységcsoportok mindegyikét. Véleményem szerint ez a magyarázata a könyvtárakban felduzzadt olvasószolgálati dolgozók szubjektív túlterheltségi érzetének és mindemellett az olvasószolgálatokon felgyülemlett restanciáknak.

Az új információs technológiára épülő integrált könyvtári rendszer köztudottan lehetőséget nyújt a könyvtáron belüli racionálisabb munkaleosztásra, új szolgáltatások bevezetésére. Az IIF internet nyújtotta lehetőségek nem pusztán újabb lehetőségeket jelentenek a szolgáltatások bővítésére, de minőségileg megújítják könyvtárunk szolgáltatási szerkezetét. Mindezeket, valamint egyéb – itt nem részletezett – szempontokat is figyelembe véve, és bizonyos fokig megelőzve a szervezetnek az új szolgáltatási szerkezethez történő igazítást, könyvtárunkban

ez évtől külön osztálykeretben működik a dokumentumszolgáltatás és külön a tájékoztatás.

Köztudott, hogy a fejlesztés bizonyos idő után normális működési tevékenységgé válik, helyét újabb fejlesztés veszi át, és az előző fejlesztés eredményeit már hagyományos tevékenységként emlegetjük. Sok könyvtárban a korábbi programrendszerekben épített adatbázisok (pl. ISIS-ses alkalmazások) már hagyományosnak minősülnek, amikor át kell térni az új rendszerre. Könyvtárunkban például most tartunk a harmadik „hagyományos” programcserénél, mindegyikhez újabb szolgáltatási lehetőségek, és természetesen más ismeretek kapcsolódnak. Amikor megjelent a számítógép a könyvtárban, sem az előző munkahelyemen a DATE Könyvtárban, sem a mostanin nem volt a könyvtárosoknak számítástechnikai előképzettsége, kivéve néhány végfelhasználói tanfolyamot, amin részt vettek a kollégák. Már önmagában ez a gyorsan változó ismeretanyag is nagymértékben próbára teszi a klasszikus könyvtárosi szemléletű kollégák megújulási készségét. Ehhez társul a szervezeti változás, ami kisebb részben az informatizálás következménye, nagyobb részt a költségvetési kényszer miatti elbocsátások kényszerítenek rá a gyorsan változó ismeretanyag szemponjtjai ilyen feltételek között nehezen átláthatóak. A megfelelő információ birtokában lévő vezetőknek is sok fejtörést okoz, hogy mit miként tervezett, és most mindentől függetlenül mit kell tennie. Nemcsak a vezetőknek, de minden könyvtárosnak rá kell döbennie arra, hogy ma kulcskérdés az, hogy miképpen lehet a könyvtárak életképességét (pontosabban túlélési képességét) változó célok és állandóan módosuló körülmények közepette fenntartani. Ehhez nyilvánvalóan szükség van új gondolkodásmódra, és a kínáló lehetőségek azonnali megragadására. Tudomásul kell venni, hogy a környezet változásának az elemzése és előrejelzése egyre nehezebbé válik. A tervezhetőség horizontja szűkül, a kockázat növekszik.

A könyvtárosok (vezetők és beosztottak) ismeret- és szemléletbeli megújulási készségét említeném a harmadik stációként.

A teljesség igénye nélkül én e három stációt emeltem ki:

- a technológiaváltást, tágabban a könyvtárak informatizálását,
- az ehhez kapcsolódó szervezeti megújulást,
- valamint a könyvtárosok ismeretbeli és szemléletbeli megújulási készségét, ami önmagában hordozza a könyvtárak közötti összefogás és együttműködés lehetőségét és kényszerét egyaránt. Bízom benne, hogy időben felismerjük a kényszer, hiszen a felismerés birtokában szabadon szövetkezhetünk.

*

Remélem, hogy e konferencia gondolata tovább él a vándorgyűlésen és erősíti a könyvtárak közötti összefogás, együttműködés igényét, segíteni fogja a könyvtárak közötti kooperáció újraértelmezését, ezen túlmenően mindannyiunknak támpontokat adhat – legalábbis az ötletek szintjén – a know-how mindennapi útvesztőiben való eligazodáshoz.

Kedves Kollégák!

Köszönöm figyelmüket!

Nagy László